

II

La subhasta s'havia anunciat per al 16.

S'havia deixat un dia d'interval entre les visites i la venda a fi que els tapissers tinguessin temps de treure tapissos, cortines, etc.

En aquell moment, jo tornava de viatge. Era ben normal que no m'haguessin posat al corrent de la mort de la Marguerite Gautier com si fos una d'aquelles grans notícies que els amics no deixen d'explicar a aquell que torna a la capital de les notícies. La Marguerite era bonica, però la vida sol·lícita d'aquestes dones fa tant de rebombori com tan poc en fa la seva mort. Són d'aquella mena de sols que es ponen tal com han sortit: sense esclat. La seva mort, si moren joves, es difon entre tots els seus amants al mateix temps, ja que, a París, quasi tots els amants d'una cortesana de renom viuen en la intimitat. S'intercanvien alguns records que hi fan referència, i la vida dels uns i dels altres continua sense que aquell incident la torbi ni tan sols amb una llàgrima.

Avui dia, quan ja es tenen vint-i-cinc anys, les llàgrimes esdevenen una cosa tan escassa que no es poden concedir a la primera que passi. Ben just si els pares que paguen per ser plorats ho són a raó dels diners que hi destinen.

Pel que fa a mi, tot i que les meves inicials no es trobaven en cap dels estoigs de la Marguerite, aquella indulgència instintiva, aquella compassió natural que acabo de confessar em feien pensar en la seva mort més estona de la que mereixia, probablement,

que hi pensés. Recordava haver trobat la Marguerite molt sovint en els Champs Élysées, on anava puntualment, cada dia, en un petit cupè blau conduït per dos magnífics cavalls bais, i haver observat en ella una distinció poc corrent en les dones de la seva mena, distinció que una bellesa vertaderament excepcional feia ressaltar encara més.

Aquestes criatures malaurades, quan surten, sempre van acompanyades vés a saber de qui. Com que no hi ha cap home que accedeixi a mostrar públicament l'amor nocturn que sent per elles, com que la solitud les horroritza, es fan acompanyar o bé d'aquelles que, menys afortunades, no tenen cotxe, o bé d'alguna d'aquelles velles elegants que no tenen res que justifiqui l'elegància, i a les quals hom pot apropar-se sense por quan vol saber algun detall, de la classe que sigui, referent a la dona que acompanyen.

En el cas de la Marguerite no era així. Arribava als Champs Élysées sempre sola, en el seu cotxe, dins el qual s'eclipsava tant com podia: a l'hivern, embolicada amb un gran xal de caixmir; a l'estiu, vestida amb robes molt senzilles. I, tot i que trobés en el seu passeig favorit molts coneguts, quan per atzar els somreïa, el seu somriure era únicament visible per a ells: una duquessa hauria pogut somriure així. No es passejava de la placeta a l'entrada dels Champs Élysées, com ho fan i ho feien totes les seves col·legues. Els seus dos cavalls la conduïen ràpidament al Bosc. Allà baixava del cotxe, caminava durant una hora, pujava altre cop al seu cupè i tornava a casa seva conduïda, a bon trot, pels seus cavalls.

Totes aquelles circumstàncies, de les quals jo havia estat testimoni algunes vegades, desfilaven davant meu, i sentia la mort d'aquella noia de la mateixa manera que se sent la destrucció total d'una obra magnífica. I és que era impossible veure una belle-

sa més encisadora que la de la Marguerite. Alta i prima fins a l'exageració, excel·lia en l'art de fer desaparèixer aquell oblit de la naturalesa amb el senzill arranjament de la seva indumentària. El seu caixmir, la punta del qual tocava a terra, deixava veure, per cada costat, els amplis volants d'un vestit de seda, i el gruixut maniguet que li amagava les mans i que ella recolzava en el seu pit estava envoltat de plecs distribuïts tan hàbilment que la mirada, per més exigent que fos, no tenia res a dir pel que feia al contorn de les línies.

La cara —una meravella— era objecte d'una coqueteria particular. Era tota peticona. Semblava, com hauria dit Musset, que la seva mare s'hi hagués mirat molt quan la feia. Poseu, en un oval d'una gràcia indescriptible, dos ulls negres dominats per unes celles d'un arc tan pur que semblava dibuixat; veleu aquests ulls amb unes pestanyes enormes que, quan s'abaixaven, feien ombra al to rosat de les galtes; dibuixeu un nas fi, recte, graciós, de narius una mica oberts a causa d'una ardent aspiració cap a la vida sensual; traceu una boca regular, els llavis de la qual s'obrien graciosament mostrant unes dents blanques com la llet; acoloriu la pell amb aquest vellutat que cobreix els préssecs que no han estat tocats per cap mà, i tindreu el conjunt d'aquella cara encantadora. Els cabells, negres com l'atzabeja, ondulats de manera natural o no, es partien en el front en dues amples franges i es perdien darrere el cap, deixant veure una punteta de les orelles, en les quals brillaven dos diamants que valien uns quatre o cinc mil francs cadascun.

¿Com era que la vida ardent de la Marguerite pogués deixar en el seu rostre l'expressió virginal, infantil fins i tot, que la caracteritzava? És quelcom que ens veiem obligats a constatar sense poder comprendre-ho.

La Marguerite tenia un meravellós retrat seu fet per Vidal,* l'únic home el llapis del qual era capaç de reproduir-la. Després de la seva mort vaig tenir aquell retrat a la meva disposició durant uns quants dies, i era tan sorprenentment semblant que m'ha servit per donar les informacions que la meva memòria potser ja hauria oblidat. Alguns dels detalls que dono en aquest capítol no em van arribar fins més tard; però els escric tot seguit per no haver de tornar a parlar-ne quan començarà la història anecdòtica d'aquesta dona.

La Marguerite assistia a totes les estrenes i passava totes les seves vetllades a l'espectacle o al ball. Cada vegada que estrenaven una obra, podíem estar segurs de veure-la-hi, amb tres coses que no la deixaven mai i que ocupaven sempre l'ampit de la seva llotja de platea: els seus prismàtics, una bossa de llaminadures i un pom de camèlies. Vint-i-cinc dies de cada mes, les camèlies eren blanques, i cinc dies, eren vermelles; no s'ha sabut mai la raó d'aquesta varietat de colors, que faig constar sense poder explicar-la, i que els assidus dels teatres que ella freqüentava més sovint i els seus amics havien observat igual que jo. No s'havia vist mai la Marguerite amb d'altres flors que no fossin camèlies. És per això que a casa de la senyora Barjon, la seva florista, havien acabat anomenant-la «la dama de les camèlies», sobrenom que li havia quedat.

Jo sabia, a més a més, com ho sabien tots els que viuen en certa societat a París, que la Marguerite havia estat l'amant dels

* Vincent Vidal, nascut a Carcassona el 1811, mort a París el 1887, deixeble de Delaroche, fou un artista-pintor i aquarellista conegut pels seus dibuixos al pastel i els seus retrats a l'oli i al pastel. Es diu que sols féu retrats de dames d'elevada dignitat i que els seus dibuixos de Marie Duplessis (la que fou el model de Marguerite Gautier) constitueixen una excepció.

joves més elegants, que no se n'amagava gens i que ells mateixos se'n gloriaven, i això demostrava que galants i amistançada estaven contents mútuament. Malgrat tot, des de feia uns tres anys, després d'un viatge a Bagnères, sols vivia, segons es deia, amb un vell duc estranger, riquíssim, que havia intentat sostreure-la tant com havia pogut de la seva vida passada, la qual cosa, d'altra banda, semblava que ella hagués acceptat molt favorablement. Mireu què van explicar-me referent a això.

A la primavera del 1842, la Marguerite estava tan feble, tan canviada, que els metges li van aconsellar que anés a un balneari, i va anar a Bagnères. Allà, entre els malalts, es trobava la filla d'aquell duc, la qual tenia no solament la mateixa malaltia que la Marguerite, sinó també la mateixa cara, fins al punt que les haurien pogut prendre per germanes. Només que la jove duquessa tenia una tuberculosi de tercer grau i, pocs dies després de l'arribada de la Marguerite, va morir.

Un matí, el duc, que s'havia quedat a Bagnères com aquell qui es queda a la terra que ha sepultat una part del seu cor, veié la Marguerite al tombant d'un camí. Li semblà que veia passar l'ombra de la seva filla i, caminant cap a ella, li agafà les mans, l'abraçà tot plorant i, sense ni preguntar-li qui era, li suplicà que li permetés veure i estimar, en ella, la imatge viva de la seva filla morta.

La Marguerite, sola a Bagnères amb la seva donzella, i sense tenir, a més, gens de por de comprometre's, concedí al duc el que li demanava. Hi havia a Bagnères gent que la coneixia i que va anar oficialment a advertir el duc de la vertadera posició de la senyoreta Gautier. Fou un cop per a l'ancià, atès que en allò s'acabava la semblança amb la seva filla, però ja era massa tard. La noia havia esdevingut una necessitat per al seu cor i el seu únic

pretext, la seva única excusa per continuar vivint. No li va fer cap retret, no tenia dret a fer-li'n cap, però li demanà si es veia amb cor de canviar de vida, oferint-li, a canvi d'aquell sacrifici, totes les compensacions que pogués desitjar. Ella ho va prometre.

No oblidem que, en aquella època, la Marguerite, naturalesa apassionada, estava malalta. El passat se li presentava com una de les causes principals de la seva malaltia, i una mena de superstició li féu esperar que Déu li conservaria la bellesa i la salut a canvi del seu penediment i de la seva conversió. Efectivament, les aigües, els passejos, el cansament natural i el dormir l'havien restablerta quasi del tot quan arribà el final de l'estiu. El duc acompanyà la Marguerite a París, on continuà anant a veure-la com ho feia a Bagnères.

Aquella relació, de la qual no es coneixien ni el vertader origen ni el vertader motiu, causà una gran sensació a París, ja que el duc, conegut per la seva elevada fortuna, es feia conèixer, ara, per la seva prodigalitat. Atribuïren al llibertinatge, comú en els vells que són rics, aquella freqüentació del vell duc amb la noia. Ho suposaren tot excepte el que era. Però el sentiment d'aquell pare envers la Marguerite tenia una causa tan pura que tota altra relació amb ella que no fos una relació del cor li hauria semblat un incest, i no li havia dit mai cap paraula que la seva filla no hagués pogut sentir.

No penseu, ara, que vulguem fer de la nostra heroïna una cosa que no era. No. Direm, doncs, que mentre es trobà a Bagnères, la promesa feta al duc no li havia estat difícil de complir, i l'havia complerta, però un cop a París, acostumada com estava a la vida dissipada, als balls, a les orgies fins i tot, li va semblar que la seva solitud, torbada únicament per les visites periòdiques del duc, la faria morir d'avorriment. Les alenades ardoroses de la

vida passada pujaven tant al cap com al cor de la noia. Afegiu a això que la Marguerite havia tornat d'aquell viatge més bonica del que mai havia estat, que tenia vint anys i que la malaltia adormida, però no vençuda, continuava donant-li aquells desitjos febrils que són quasi sempre el resultat de les afeccions de pit.

El duc sentí, doncs, un gran dolor el dia que els seus amics, sempre a l'aguait per tal de sorprendre un escàndol de la jove amb la qual es comprometia, segons ells, anaren a dir-li i a portar-li proves que, quan estava segura que ell no hi aniria, rebia visites, i que aquelles visites es perllongaven, sovint, fins a l'endemà. Interrogada, la Marguerite ho confessà tot al duc, al mateix temps que li aconsellava, sense segones intencions, que deixés d'ocupar-se d'ella, perquè no se sentia capaç de mantenir el compromís que havia acceptat i no volia seguir rebent els favors d'un home a qui enganyava. El duc estigué vuit dies sense aparèixer: és tot el que va poder fer. Al vuitè dia, anà a suplicar-li que seguís admetent-lo, li prometé acceptar-la tal com era mentre pogués veure-la i li jurà que, encara que li costés la vida, no li faria mai cap retret.

Heus ací com estaven les coses tres mesos després del retorn de la Marguerite, és a dir, al novembre o al desembre del 1842.